

Manuskritt dwar il-Vanġelju ta' San Gwann maqlub bil-Malti

Ta' A. CREMONA

MILU xejn ġew f'idejja xi bċeġċ tal-Vanġelju ta' San Gwann bit-traduzzjoni bil-Malti ta' G. M. Canolo (1822) flimkien mat-test Latin tal-Volgata u t-test tat-traduzzjoni ta' Martini bit-test fir-raba' kolonna tal-korrezzjoni magħmula mill-kittieb tal-manuskritt, li ismu ma jidherx. Dawn is-siltiet huma fotografija tal-manuskritt oriġinali li bhalissa jinsab għand il-Biblijotekarju Dom Mawru Inguanez lilu ikkunsinnat mir-Registatur tal-Qorti ta' Għawdex, Dr. V. Borg Grech, li kien sabu qalb xi karti oħra fil-Fabs tal-Kastell ta' Għawdex. Dom Mawru Inguanez, li bil-blewwa kollha għoġbu jurihomli, deherlu li dawn jistgħu jinteressaw lill-istudjużi tat-traduzzjoni tal-Bibbija bil-Malti, u għalhekk offrieli l-fotografija ta' xi bċeġċ mill-manuskritt biex inkun insta' nippublikahom f'"Il-Malti". Ta' dan il-favur nirringrazzjah b'ismi u b'isem ukoll l'editur ta' "Il-Malti".

Għal min forsi ma jafx, it-traduzzjoni bil-Malti tal-Vanġelju ta' San Gwann ta' Canolo hija l-ewwel traduzzjoni biblika bil-Malti li kienet dehret stampata sa l-1822. Il-qarrej jista' jaqra dwar it-traduzzjoni dak li jiena kont ktibt f'*Mikiel Anton Vassalli u Żminijietu* (1937) pp. 94-97—bijografija li qabel ma għaqqadtha fi ktieb kont ħriġt biċċa biċċa f'"Il-Malti" (1932-37). F'din il-bijografija kont gibt xi siltiet tat-traduzzjoni bil-Malti mill-Vanġelju ta' San Gwann ta' l-ewwel u t-tieni edizzjoni ta' Vassalli u ta' Canolo biex il-qarrej jara d-differenza fit-traduzzjoni taż-żewġ tradutturi u fl-istess hin sennejt il-felma tal-Professur Mons. P. P. Saydon, dwar dawn it-traduzzjonijiet (*Ara Vassalli u Żminijietu*, kif insemmi fuq, pp. 96-97).

Din id-darba għandna quddiemna t-traduzzjoni tal-Vanġelju ta' San Gwann ta' Canolo mxebbha ma' dik tat-test Latin tal-Volgata u mat-traduzzjoni tal-Martini bil-korrezzjoni magħmula mill-kittieb tal-manuskritt.

Minnha sa ngibu hawn taht dawn is-siltiet, jiġifieri ta' xi bċeġċ mill-Kap. IV tal-Vanġelju ta' San Gwann.

Billi għal dak li hu Malti l-manuskritt hu miktub bl-alfabet ta' Canolo u De Soldanis li fih hemm imdaħħla l-*ghajn* Għarbija u

xi ittri fonetiċi (bid-djakritiċi) li aħna ma nużawx, u billi l-orto-grafija tal-kittieb tal-manuskritt ma taqbilx f'kollox ma' ta' Canolo, it-traskrizzjoni taż-żewġ testi Maltin tidher hawnhekk skond l-ortografija *tal-Għaqda*.

**Test Latin skond
il-Volgata**

40. Cum venissent ergo ad illum Samaritani rogaverunt eum ut ibi maneret, et mansit ibi duos dies.

41. Et multo plures crediderunt in eum propter sermonem eius.

42. Et mulieri dicebant: Quia, jam non propter tuam loquelam credimus: ipsi autem audivimus, et scimus, quia hic est vere Salvator mundi.

43. Post duos autem dies exiit inde: et abiit in Galilaeam.

**Traduzzjoni Maltija
ta' G.M. Canolo—1822**

40. U meta ġew emmela lejha es-Samaritani, talbuh li jibqa' hemma. U baqa' hemma jumejn.

41. U bosta eżżied emmnu bih minhabba kliemu.

42. U qalu lill-mara: Essa ma hux minhabba kliemek nemmnu, emma għaliex aħna smagħnieh, u għarafna, li dan hu tas-sewwa el Hallies tad-dinja.

**Traduzzjoni Taljana
ta' Mons. Martini**

40. Portatisi adunque da lui que' Samaritani, lo pregarono a tratteneri in quel luogo. E vi si trattenne due giorni.

41. E molti più credettero in lui in virtù della sua parola.

42. E dicevano alla donna: Noi già non crediamo a riflesso della tua parola: imperocchè abbiamo noi stessi udito, ed abbiamo conosciuto, che questi è veramente il Salvatore del mondo.

43. Passati poi i due giorni si parti di là: e andò nella Galilea.

**Korrezzjoni tat-traduzzjoni
Maltija**

40. Wara immela li ġew fejnu s-Samaritani, talbuh biex jibqa' hemm. U hu baq' hemm jumejn.

41. U bosta aktarx emmnu fib minhabba kelmtu.

42. U kienu jgħidu lill-mara: Ma hux kliemek li jgagħalna nemmnu, iżda għaliex aħna stess smajnieh, u għarafna illi dan hu tabilhaqq is-Salvatur tad-dinja.

43. Wara jumejn hareġ men hemma, u mar fel-Galilea.

43. U minn hemm u jumejn iħarġa minn hemm u mar fil-Galilea.

Biex nagħtu xi hjiel iżjed fil-wisa' tat-testi Maltin, jiġifieri tal-Malti ta' Canolo mxebbah ma' dak tal-kittieb tal-manuskritt, nissuktaw ingibu xi siltiet oħra ta' dawn it-testi bla ma ngibu għal qosor it-test Latin u Taljan.

Traduzzjoni Maltija ta' G.M. Canolo

49. U qaliu er-rajjes : Ja Mu-lej enzel qabel ebni ma jmut.

50. Murr, qallu Ġesù : iġhix ebnek. U er-rajjes emmen el-kliem li qallu Ġesù, u marr.

51. U meta kien qorob lejn ed-dar, ġrew lejħ el-qaddejġin, u habbruh, qalulu, el kif ebnu hu ħaj.

52. Saqsiehom emmela x'ħin beda iġħaddi għall-aħjar. U huma qalulu : Elbieraħ f'xi es-sebġha, ħallieħ ed-deni.

53. Għaraf emmela el mis-sier, li hija kienet dik is-sieġħa, li fiha qallu Ġesù : iġhix ebnek : u emmen hu, u daru kollha.

54. Dan hu et-tieni miraklu, li għamel minn ġdid Ġesù meta raġa' (ġie) mell-Ġudea fil-Galilea.

Korrezzjoni tat-traduzzjoni

49. Qallu r-raġel : Sinjur fit-tex inzel qabel ma ibni jmut.

50. Qaliu Ġesù : Mur, iħnek iġhix. U r-raġel emmen il-kliem li qallu Ġesù, u mar.

51. U malli kien sejjer, ġew fuqu s-servi bil-bxara, u qalulu li ibnu ħaj.

52. Għalhekk staqsiehom x'ħin għadda għall-aħjar. U qallu : li l-bieraħ fil-għaxija ħallieħ id-deni.

53. U hekk għaraf il-missier li kien dak l-ħin li Ġesù qallu : iġhix ibnek : u emmen hu u daru kollha.

54. Dat-tieni miraklu raġa' għamel Ġesù wara li ġie mill-Ġudea fil-Galilea.

Inħallu għall-qarrej il-kommenti dwar id-differenza taż-żewġ traduzzjonijiet. Izda ma nistgħux ma nosservawx li, għal dak li hu lessiku u kostruzzjoni sintattika, il-qarrej għandu jaqbel magħna li l-korrezzjoni tat-traduzzjoni tat-test ta' Canolo hija wisq iżjed popolari jew mexxejja, iżda mbagħad għal dik li hi reqqa jidher ukoll li l-kittieb tal-manuskritt, jiġifieri r-reviżur tat-traduzzjoni, ma għarafx japprezza xi espressjonijiet ta' Canolo bit-

tibdil li għamel li f'xi bnadi jitbiegħed mit-test tal-Latin u mit-traduzzjoni tal-Martini.

Ir-reviżur deherlu li għandu jikkorriġi wkoll it-traskrizzjoni ta' Canolo, billi jbidel xi simboli ta' l-alfabet, ngħidu aħna fejn Canolo juża *k* għal *kaf*, *s* bi tliet punti fuqha għax-*xin*, *j* għal *ja*, *k* b'żewġ punti fuqha għal *qof*, ir-reviżur juża *ch*, *sc*, *gn*, u *k*. It-traskrizzjoni ta' l-ittri ta' Canolo mhux dejjem taqbel mat-test u lanqas f'xi bnadi l-kostruzzjoni ta' xi kliem fil-manuskritt ma taqbel mat-test tat-traduzzjoni ta' Canolo. Ara taħt 50 fejn fil-manuskritt tar-reviżur naqraw : *Murr qallu Ġesu* : *ighir ebnek* fil-waqt li fit-test naqraw : *Ġesu qallu* : *Murr, jghir ebnek*.